

ביאורים

131 - ג - הצורך בשליחת הנביאים

מהדורת אור עציון

לאחר שהתבאר עניינן של המצוות השמיעיות והשכליות, צריך לברר מה היה הצורך בשליחת שליחים ונביאים, מדוע לא די לנו לדעת על ידי שכלנו מהו הטוב והרע ואנו צריכים הדרכה מן הנביאים והחכמים?

¹³² קודם כל אנו צריכים לדעת שחכמת הבורא היא למעלה מחכמת בשר ודם, ואם הוא חושב שאנו צריכים נביאים, כך מן הסתם צריך להיות.

¹³³ וכשמסתכלים יותר לעומק, רואים שאנו צריכים הדרכה לא רק בעניין המצוות השמיעיות - מצוות שלעולם לא היינו מגיעים אליהם מדעתנו, אלא גם במצוות השכליות, מפני שאף אחד לא יכול לדעת איך בדיוק מוגדרת כל מצוה ועבירה.

¹³⁴ למשל, השכל מורה שאנו צריכים להודות לבורא על כך שברא אותנו ונתן לנו חיים, אך אינו נותן לעניין הגדרות - איך ההודות, כמה ההודות ובאילו מילים, והיינו יכולים לחשוב למשל שההודאה צריכה להיות עד קצה גבול היכולת והאדם צריך להיות עסוק כל היום בהודאה לקדוש ברוך הוא. באו החכמים והנביאים ושמו גבול וסייג להודאה זו, על ידי שתיקנו לנו את התפילה וקבעו לה מקום, זמן ונוסח מיוחד, וכל אדם חייב ההודות לקדוש ברוך הוא באופן זה.

¹³⁵ כך גם באיסור הקרבה לאשת איש המתחייב מן השכל, אך צריך לדעת מתי האשה נחשבת כאשת איש: האם מקדשים אותה על ידי כסף או על ידי אמירה, או אולי מספיק רק רצון שלה או של אביה? כמה עדים צריכים להיות לקידושין אלו - שניים, עשרה ואולי כל אנשי אותה העיר? אולי צריכים לעשות עליה סימן כדי שכל מי שיפגוש אותה ידע שהיא נשואה, או שאולי דרוש גם איזה רושם בגופה כגון רציעה? באו הנביאים והחכמים והורו לנו שקידושין נעשים על ידי כסף או שטר ובעדות של שני עדים.

¹³⁶ השכל מחייב איסור גניבה, אך כיצד נגדיר איך אדם רוכש ממון - האם על ידי מלאכה או בדרך מסחר או אולי על ידי ירושה או על ידי תפיסה מן ההפקר של בעלי חיים הנמצאים במדבר ובים? וכן איך מתבצעת הקנייה עצמה - האם על ידי נתינת כסף, משיכת הדבר הנקנה, או שמספיק הסכם דברים בין המוכר לקונה? לכן ישנו צורך בנביאים ובחכמים שקבעו לכל דבר את ההגדרה שלו.

¹³⁷ כל אדם יודע שמי שפוגע בחברו צריך להיענש, אך לא ברור באיזו רמה של עונש - האם די בתוכחה, או שמא קללה, ואולי אף במלקות, וכן לא ברור השיעור כמה תוכחות, קללות או מלקות ראוי לתת לפוגע, ואולי העונש המתאים הוא לא פחות מעונש מוות, וכן אם יש הבדל בין רמות הפגיעה. לכן באו שלוחיו של ה' וקבעו לכל חבלה את העונש הראוי לה ודימו את עונשן בדברים מסוימים וקבעו בחלקן תשלום ממון.

¹³⁸ בגלל כל הדברים הללו באו השליחים של ה' ולימדו אותנו את הגדרים והכללים שעל ידם נוכל לדעת איך להתנהג בחיים - איך לקנות, איך להתחנות, איך להעניש את הפושעים ועוד דברים כיוצא באלו. אם היינו צריכים לקבוע זאת על פי דעתנו היו נוצרות הרבה מאוד מחלוקות בעניין ולא היינו יכולים לדעת מה הגדר לכל דבר. בנוסף יש צורך בנביאים בשביל להודיע את המצוות השמיעיות.

ג-131 וְכִינּוּן שְׂאֲמַרְתִּי זֶה הַכָּל בְּשֵׁנֵי חֻלְקֵי הַמְצוּוֹת, וְהֵם הַשְּׂכָלִיּוֹת וְהַשְּׂמִיעִיּוֹת, רְאוּי שְׂאֲבָאָר מָה הָיָה הַצֶּרֶךְ לְשִׁלּוּחִים וְלְנְבִיאִים. כִּי שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׂאֲוֹמְרִים כִּי אֵין לְבְנֵי אָדָם צֶרֶךְ לְנְבִיאִים, וְשִׂשְׂכְּלֵיהֶם מְסַפִּיקִים לָהֶם לְהִישִׁירָם בְּמָה שֵׁיֵשׁ בָּהֶם מִן הַטּוֹב וּמִן הָרַע. ¹³² וְשִׁבְתִּי אֶל מִבְּחַן הָאָמֶת וְרְאִיתִי בּוֹ, שָׂאֵם הָיָה הַדְּבָר כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ, הַבּוֹרָא יוֹדֵעַ בּוֹ יוֹתֵר מֵהֶם וְלֹא הָיָה שׁוֹלַח שְׁלּוּחִים, כִּי אֵינְנוּ פּוֹעֵל מֵה שְׂאֵין לוֹ עֲנָן.

¹³³ וְאַחֲרֵי כֵן הִסְתַּכַּלְתִּי בְּעֲנָנִי, וּמִצְאֲתִי צֶרֶךְ הַבְּרוּאִים אֶל הַשְּׁלּוּחִים צֶרֶךְ גָּדוֹל, לֹא מִפְּנֵי הַמְצוּוֹת הַשְּׂמִיעִיּוֹת בְּלִבְד לְהוֹדִיעַ אוֹתָם, אֲךֹּ מִפְּנֵי הַמְצוּוֹת הַשְּׂכָלִיּוֹת, כִּי הַמַּעֲשֶׂה בָּהֶם לֹא יִשְׁלַם כִּי אֵם בְּשִׁלּוּחִים שִׁיעֲמִידוּ בְּנֵי אָדָם עֲלֵיהֶם. ¹³⁴ וּמִזֶּה שֶׁהַשְּׂכָל דָן בְּהוֹדָאָה לְאֵל עַל טוֹבָתוֹ, וְלֹא שֶׁם גְּבוּל הַהוֹדָאָה הֵיא, לֹא מִמְאָמְרוֹ מִזְמַן וְהַכּוֹנֶה, וְהַצֵּטְרָכוֹ לְשִׁלּוּחִים וְשִׁמּוֹ לוֹ גְּבוּל וְקִרְאוּהוּ תְּפִלָּה, וְשִׁמּוֹ לוֹ עֲתִים וּמְאָמְרִים מִיְחָדִים וְתַכּוּנָה מִיְחָדָת וּמִגְּמָה מִיְחָדָה. ¹³⁵ וּמִזֶּה שֶׁהַשְּׂכָל הִרְחִיק הַנְּאוּף, בְּאֵין בּוֹ גְּבוּל מוֹשֵׁם הָאֵיךְ תִּהְיֶה הָאִשָּׁה נִקְנִית לְאִישׁ עַד שֶׁתִּשׁוּבֶּה פְּאִשְׁתִּי אִישׁ, הִיְהִיָּה זֶה בְּדַבּוּר בְּלִבְד אוֹ בְּמִמּוֹן בְּלִבְד אוֹ בְּרִצּוֹן אֲבִיָּה בְּלִבְד, אוֹ בְּעֵדוּת שְׁנַיִם אוֹ עֶשְׂרֶה אוֹ בְּקַבּוּץ אֲנָשֵׁי הָעִיר בְּזָה, אוֹ בְּסִימָן שִׁיסְמְנוּ עֲלֵיהֶ שִׁירְשְׁמוּהָ בְּרֶשֶׁם, וּבְאוֹ הַנְּבִיאִים וְאָמְרוּ: בְּמַהֲרָה וְשִׁטֵּר וְעֵדוּת. ¹³⁶ וּמִזֶּה כִּי הַשְּׂכָל מִרְחִיק הַגְּנֵבָה, וְאֵין בּוֹ אֵיךְ יְהִיָּה הַמְּמוֹן בְּרִשׁוֹת הָאָדָם עַד שִׁיְהִיָּה קוֹנֶהוּ, מְדַרְךְ הַפְּלֹאֲכָה אוֹ מְדַרְךְ הַסְּחוּרָה אוֹ מְדַרְךְ הִירְשָׁה אוֹ מְדַרְךְ הַהַפְּקָר כְּמוֹ צִיד הַבַּר וְהַיָּם, אוֹ בְּתַת הַדְּמִים יִתְקַיֵּם הַמְּקַח, אוֹ בְּתַפְשִׁתִּי הַמְּקַח, אוֹ בְּדַבּוּר בְּלִבְד, וְשִׁאֲרֵי מֵה שִׁיפֵל בְּשַׁעַר הָזֶה מִן הַסְּפָקוֹת שֶׁהֵיא אֲרֶךְ וְרַחֵב, וּבְאוֹ הַנְּבִיאִים בְּכָל שַׁעַר מֵהֶם בְּדִין פּוֹסֵק. ¹³⁷ וּמִזֶּה הָעֲרִכַת הַחֲבָלוֹת, כִּי הַשְּׂכָל רוֹאֵה לְשַׁעַר הַנְּזֶק, וְלֹא שֶׁם לְשַׁעוּרוֹ גְּבוּל אֵם בְּתוֹכָהּ בְּלִבְד אוֹ בְּקִלְלָה עִמָּה, אוֹ בְּהִלְקָאָה גַם כּוֹ, וְאֵם הָיָה בְּהִלְקוֹת פְּמָה שַׁעוּרוֹ, וְכֵן הַקְּלָלָה וְהַתּוֹכְחוֹת, אוֹ שֶׁלֹּא יִסְפִּיקוּ מְמִנּוּ כִּי אֵם בְּהִמִּיתוֹ, וְאֵם עֲנֵשׁ כָּל מִזִּיק אֶחָד אוֹ קְצָתָם אֵינוֹ דוֹמָה לְקְצָתָם. וְשִׁמּוֹ הַנְּבִיאִים לְכָל אֶחָד מֵהֶם תְּשִׁלוּם יְדוּעַ, וְשִׁתְּפוּ קְצָתָם עִם קְצָתָם בְּעֲנִינִים, וְשִׁמּוֹ לְקְצָתָם תְּשִׁלוּם כְּמוֹן.

¹³⁸ וּבְעֵבּוּר אֵלָה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר סִפְרָנוּ וְהַדּוּמָה לָהֶם הַצֶּרְכָנוּ לְשִׁלּוּחֵי הַנְּבִיאִים, כִּי אֵם הֵינּוּ מְנַחֲמִים לְעַצְתָנוּ, הֵינּוּ חוֹלְקִים בְּדַעוֹתֵינוּ וְלֹא הֵינּוּ מְסַפִּימִים עַל דְּבָר, וְעוֹד בְּעֵבּוּר הַשְּׂמִיעִיּוֹת כְּאֲשֶׁר בְּאַרְתִּי.

שְׂאֵין לוֹ עֲנָן - שְׂאֵין בּוֹ צוּרֶךְ. אֲךֹ - אֵלֵא. מְמַאֲמָר - מֵה תוֹכֵן הַהוֹדִיָּה. מְזִמּוֹן - מֵתִי הַזְמַן לְהוֹדוֹת. תְּכוּנָה - צוּרָה. שְׂתִּשׁוּב - שְׁתַּהֲיָה. בְּמַהֲרָה - בְּכַסְף. עֲנֵשׁ כָּל מִזִּיק אֶחָד - לְכָל סוּגֵי הַנּוֹקִים יֵשׁ עוֹנֵשׁ אֶחָד.

